

‘Kun je daar nog iets meer over zeggen?’

Workshop over het voeren van dialogische gesprekken tijdens het voorlezen van prentenboeken

Sharisse van Driel 21 maart 2024

Programma

1. Start activiteit
2. Wat zijn dialogische gesprekken?
3. Onderzoek naar het voeren van dialogische gesprekken in de kleuterklas
4. Dialogische gesprekken tijdens het voorlezen... hoe doe je dat?
5. Vragen

Werkactiviteit 1

Maak een **tekening**, strip, schema, overzicht, ... waarin duidelijk wordt hoe **gesprekken over boeken** er in **jouw klas/school** op dit moment uitzien.

Het onderzoeksproject 'Praten over boeken'

- **Wat:** ontwikkeling van taalvaardigheid van kleuters
- **Door:** het opbouwen van een dialogische gesprekscultuur tijdens het voorlezen
- **Met:** een leerkracht die modelt, uitdaagt, ruimte geeft, verdiept en verbindt
- **Dus:** focus op het veranderen van interactie

Werkactiviteit 2

We kijken naar...
Twee gespreksactiviteiten

- Wat valt je op?
- Welk gesprek vind je goed? En waarom?

Werkactiviteit 2

L	<i>Wat zien we precies als we naar deze foto [van het lieveheersbeestje] op het scherm kijken, wat zien we, Almira?</i>
K1	<i>[onhoorbaar] Zijn vleugels.</i>
L	<i>Je ziet zijn vleugels. En wat zie je op zijn vleugels?</i>
K1	<i>Stippen.</i>
L	<i>Ja stippen, dat is goed. En hoeveel stippen zie je?</i>
K2	<i>Een, twee, drie, vier, vijf.</i>
L	<i>We zien nu vijf stippen, hè. Er zitten een, twee, drie stippen op deze kant, een in het midden en een hier. Kunnen er ook twee stippen zitten op de andere kant?</i>
K3	<i>Ja.</i>
L	<i>Net zoals hier, hè. Dat zagen we net in het filmpje. Er waren zeven stippen. Er zijn veel verschillende typen lieveheerbeestjes. Hoe ziet een lieveheersbeestje er uit? We hebben al gezien dat zijn rug rood is. Wie weet hoe dat heet? Hoe noemen we de rug van een lieveheersbeestje? Ze hebben het net genoemd in het filmpje.</i>
K4	<i>Een schild</i>
L	<i>Het heet een schild, heel goed Luke, je hebt opgelet. Eigenlijk heeft hij twee schilden op zijn rug. Hij kan deze kant openen en hij kan ook de andere kant openen. En wat zit daaronder, onder het schild, Anton?</i>
K5	<i>Vleugels.</i>

L	<i>Dex, wil je het ons nog een keer uitleggen?</i>
K1	<i>Kijk, ik zag dat rode ding (schild van het lieveheersbeestje) toen hij ging vliegen.</i>
K2	<i>En toen, dat was eigenlijk. Ik denk dat hij bedoelt dat het bescherming is voor zijn vleugels. Niet voor zichzelf.</i>
K3	<i>Maar ook een beetje voor zichzelf</i>
K1	<i>Ja, dat is ook wat ik bedoelde.</i>
L	<i>Maar Dana, jij zei dat hij bescherming heeft voor zijn...?</i>
K2	<i>Ehm, voor zijn vleugels, want anders beschadigen die en dan kan hij niet zo goed meer vliegen.</i>
K4	<i>Net als een vlinder?</i>
K2	<i>Nee, want een vlinder heeft zijn eigen vleugels, maar een lieveheersbeestje gaat zo. Als je heel goed kijkt, zijn vleugels, dat rode ding [schild] gaat omhoog.</i>
L	<i>Ja.</i>
K2	<i>Dus zo kunnen ze vliegen.</i>
L	<i>Dus, even zien of ik het goed begrijp. Je zegt dat het rode deel zijn schild is. En dat dat zijn vleugels beschermt. Is dat wat je bedoelt?</i>
K2	<i>Ja!</i>
K4	<i>Nee, de vleugels zitten ónder het rode ding.</i>
K1	<i>Ja, dat is wat ik bedoelde.</i>

Goede gesprekken verbinden

- **Monologische** gesprekken
 - Recitatie
 - Leerkracht veel ruimte
 - Initiatie-Respons-Evaluatie sequentie
 - Leerlingen gepositioneerd als 'antwoordpakker'
 - Weinig mogelijkheden tot verbinden

Geef kinderen de ruimte om te praten...

Wat zijn goede gesprekken?

- **Topic/object**
 - Geeft richting
 - Bedoeling-betekenis
 - Willen en kunnen praten
 - **Ruimte**
 - **Polyloog**; de verbinding met de bredere wereld
 - **(Prenten)boeken** geven richting en een kijkje in de bredere wereld
- *Dialogische gesprekken*

Wat zijn dialogische gesprekken?

- Leerkracht stelt **open vragen**
- Leerkracht en leerlingen nemen elkaar **serieus** en proberen elkaar te **begrijpen**
- Ruimte voor inbreng van ideeën, kritisch luisteren, redeneren, samen nadenken
- Positieve effecten!

Monologische vs dialogische gesprekken

monologisch

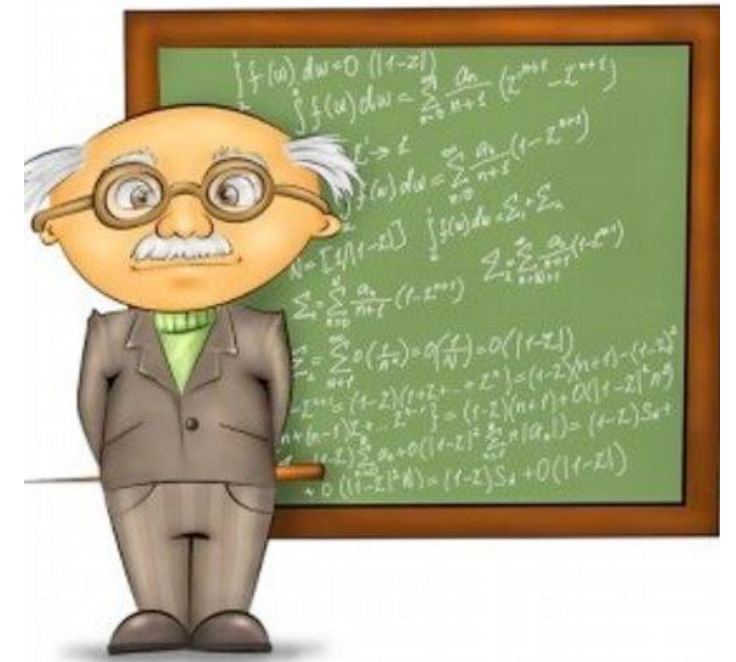
dialogisch

Dialogische gesprekken met jonge kinderen: Hoe doe je dat?

- **Open** en veel mogelijkheden om te praten
- Keuze **onderwerp**: kunnen en willen meedoen (prentenboek!)
- **Gesprekscultuur** opbouwen
- **Doelen** van dialogische gesprekken:
 - Delen, uitbreiden, verhelderen
 - Gericht naar elkaar luisteren
 - Redeneren
 - Samen denken
 - Metacommunicatie

Dialogische gesprekken: De leerkracht als model

- Leerkracht staat **model** voor de omgang met gesproken taal
- Reageren op mondelinge uitingen van kinderen
- Hoe doe je dat? → Model2Talk

- **Framework** dat leerkrachten ondersteunt om gesprekken in de klas meer dialogisch te maken
 - Gesprekstoets, workshop & coaching
- **Randvoorwaarden:** ruimte voor gesprekken, basisafspraken, veilig klimaat
- **Doelen:** meer halen uit gesprekken met kinderen (bv. over boeken), ontwikkeling taalvaardigheid, professionele ontwikkeling leerkrachten

Model2Talk: Gesprekstoets

Delen, uitbreiden, uitleggen

- Kun je daar nog iets meer over zeggen?

Naar elkaar luisteren

- Wie kan herhalen wat Amir net zei?

Redeneren

- Waarom denk je dat?

Samen denken

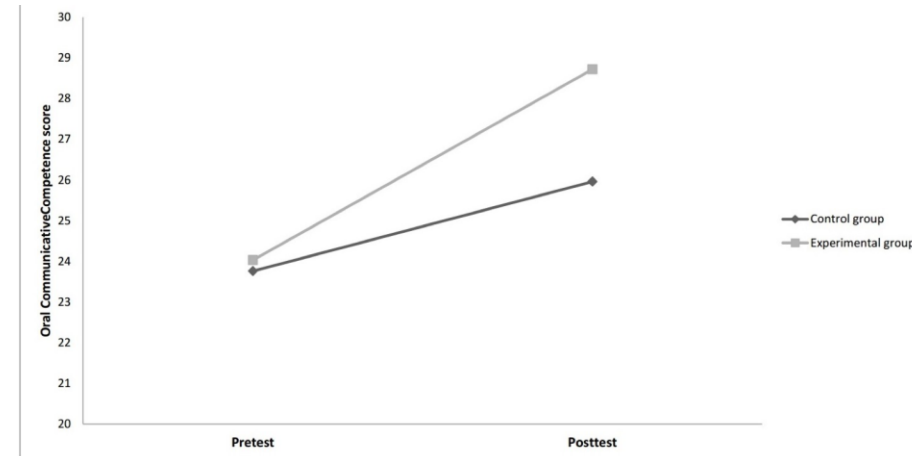
- Wie kan Safae een beetje verder helpen?

Reflecteren op communicatie

- Kun je dat wat duidelijker zeggen zodat wij ook begrijpen wat je bedoelt?

Eerder onderzoek naar Model2Talk tijdens kringgesprekken

- Grootschalig onderzoek: 21 klassen, 469 kinderen
- Interventie- en vergelijkingsgroep
- Gespreksactiviteiten
- Nascholing van leerkrachten
- Conclusie: inzet gesprekstoel heeft een positief effect op de mondelinge communicatieve competentie van kleuters!

Praten over boeken: Onderzoek naar Model2Talk tijdens het voorlezen

- Kan Model2Talk leerkrachten helpen om meer **dialogische gesprekken** te voeren tijdens het **voorlezen van prentenboeken**?
- Heeft dit een positief effect op de taalvaardigheid van kleuters?

→ Onderzoek: **Praten over boeken**

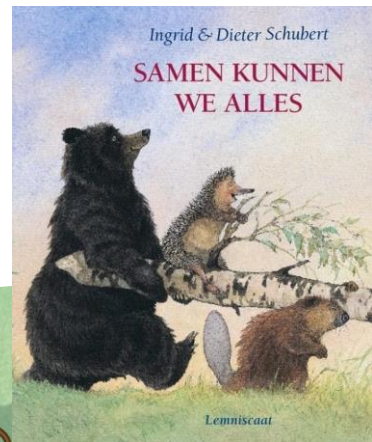
Model2Talk: gesprekstools

Talktools	Beschrijving en voorbeelden
1. Delen, uitbreiden, uitleggen	Daag kinderen uit om hun ideeën en gedachten bij het verhaal te delen, uit te breiden en te verhelderen
<ul style="list-style-type: none"> Tijd om na te denken 	<p>Laat stiltes vallen na een vraag. Laat kinderen kort in tweetallen praten. “Laten we hier even over nadenken.”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Meer zeggen 	“Kun je daar nog iets meer over zeggen?”
<ul style="list-style-type: none"> Verduidelijken 	<p>“Wat bedoel je daar precies mee?” “Kun je daar een voorbeeld bij geven?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Projecteren 	<p>“Herken je dat?” “Wat gebeurde er toen?” “Heb jij dat ook wel eens gehad/gevoeld?” “Wat voelde je toen?”</p>
2. Naar elkaar luisteren	Daag kinderen uit echt naar elkaar te luisteren en elkaars ideeën serieus te nemen
<ul style="list-style-type: none"> Herhalen 	<p>“Wie kan herhalen wat Amir net zei?” “Wat heeft jouw buurman net verteld (na een tweetal gesprek)?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Herformuleren 	“Wie kan dat op een andere manier zeggen?”
3. Redeneren	Stimuleer kinderen om te redeneren
<ul style="list-style-type: none"> Waarom 	<p>“Waarom denk je dat?” “Waar zie je dat aan?” “Hoe kwam het dat..?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Voorspellen of uitdagen 	<p>“Wat zou er verder gebeuren?” “Hoe heb je dat precies bedacht?” “Wat als...?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Terugkijken 	<p>De interactief-voorlezen vraag <i>Klopte het met wat we van tevoren dachten?</i> kan gevolgd worden door: “Wat klopte er?” “Wat was er anders?”</p>
4. Samen denken	Daag kinderen uit om samen te denken en voort te bouwen op elkaars ideeën
<ul style="list-style-type: none"> Eens of oneens zijn 	<p>“Ben je het eens met wat Sara net zei? Waarom?” “Wat vinden jullie van wat Ian heeft gezegd?” “Wie denkt wat anders?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Toevoegen 	“Wie kan Safae een beetje verder helpen?”
<ul style="list-style-type: none"> Uitleggen aan iemand anders 	“Wie kan uitleggen wat Boris bedoelt?”
5. Reflecteren op communicatie	Daag kinderen uit om te reflecteren op (reacties op) hun communicatieve uitingen en het verloop van het gesprek
<ul style="list-style-type: none"> Metacognitieve begeleiding 	<p>“Wat bedoel je precies?” “Snapt Lotte ook wat jij bedoelt?” “Kun je dat duidelijker zeggen zodat wij het ook gaan begrijpen?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Basisregels voor gesprekken 	“Waarom is het belangrijk om naar elkaar te luisteren?” “Hoe kunnen we goed met elkaar praten?”

Praten over boeken: Het onderzoek

Voorlezen

- 6 weken lang, 2 keer per week
- Iedere week een ander prentenboek

Praten over boeken: Het onderzoek

Afname taaltesten

Interventiegroep

- Voorlezen met Model2Talk
- Workshop & coaching
- Filmen voorleessessies

Vergelijkingsgroep

- Voorlezen zoals gebruikelijk
- Geen coaching
- Filmen voorleessessies

Afname taaltesten

6 weken

Wat hebben we gevonden?

- **Taaltesten**

- Geen verschil tussen interventie- en vergelijkingsgroep

- + Beide groepen gingen vooruit in communicatievaardigheden, woordenschat en vertelvaardigheid

- **Gesprekken tijdens voorleessessies**

- In de 'Model2Talk groep' zagen we

- + Toename van duur van voorleessessies

- + Toename van gemiddelde lengte van leerlinguitingen

- + Toename van gebruik van woorden die duiden op redeneren (bv. als... dan, maar)

- Geen verschil in verdeling beurten van leerkracht en leerlingen

Dialogische gesprekken tijdens het voorlezen: Hoe doe je dat?

Vorbereiding

- Welk boek?
- Wanneer start je een gesprek?
- Wat zijn belangrijke woorden?
- Welke open vragen stel je?
- Welke talktools?

Voor het voorlezen

- Gespreksregels bespreken
- Boek laten zien en verkennen door inzet talktools
- Verwachtingen bespreken

Tijdens het voorlezen

- Wanneer stel je vragen?
- Verhaal geeft inhoud aan het gesprek
- Pendelen tussen boek en gesprek
- Spontane reacties

Na het voorlezen

- Terugblikken op eerdere verwachtingen
- Ruimte voor eigen verhalen/emoties; reageren op elkaar
- Gespreksregels benoemen
- Afronden

2 keer voorlezen: 1^e keer = verkennen, 2^e keer = verdiepen

Model2Talk: gesprekstools

Talktools	Beschrijving en voorbeelden
1. Delen, uitbreiden, uitleggen	Daag kinderen uit om hun ideeën en gedachten bij het verhaal te delen, uit te breiden en te verhelderen
<ul style="list-style-type: none"> Tijd om na te denken 	<p>Laat stiltes vallen na een vraag. Laat kinderen kort in tweetallen praten. “Laten we hier even over nadenken.”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Meer zeggen 	“Kun je daar nog iets meer over zeggen?”
<ul style="list-style-type: none"> Verduidelijken 	<p>“Wat bedoel je daar precies mee?” “Kun je daar een voorbeeld bij geven?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Projecteren 	<p>“Herken je dat?” “Wat gebeurde er toen?” “Heb jij dat ook wel eens gehad/gevoeld?” “Wat voelde je toen?”</p>
2. Naar elkaar luisteren	Daag kinderen uit echt naar elkaar te luisteren en elkaars ideeën serieus te nemen
<ul style="list-style-type: none"> Herhalen 	<p>“Wie kan herhalen wat Amir net zei?” “Wat heeft jouw buurman net verteld (na een tweetal gesprek)?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Herformuleren 	“Wie kan dat op een andere manier zeggen?”
3. Redeneren	Stimuleer kinderen om te redeneren
<ul style="list-style-type: none"> Waarom 	<p>“Waarom denk je dat?” “Waar zie je dat aan?” “Hoe kwam het dat..?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Voorspellen of uitdagen 	<p>“Wat zou er verder gebeuren?” “Hoe heb je dat precies bedacht?” “Wat als...?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Terugkijken 	<p>De interactief-voorlezen vraag <i>Klopte het met wat we van tevoren dachten?</i> kan gevolgd worden door: “Wat klopte er?” “Wat was er anders?”</p>
4. Samen denken	Daag kinderen uit om samen te denken en voort te bouwen op elkaars ideeën
<ul style="list-style-type: none"> Eens of oneens zijn 	<p>“Ben je het eens met wat Sara net zei? Waarom?” “Wat vinden jullie van wat Ian heeft gezegd?” “Wie denkt wat anders?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Toevoegen 	“Wie kan Safae een beetje verder helpen?”
<ul style="list-style-type: none"> Uitleggen aan iemand anders 	“Wie kan uitleggen wat Boris bedoelt?”
5. Reflecteren op communicatie	Daag kinderen uit om te reflecteren op (reacties op) hun communicatieve uitingen en het verloop van het gesprek
<ul style="list-style-type: none"> Metacognitieve begeleiding 	<p>“Wat bedoel je precies?” “Snapt Lotte ook wat jij bedoelt?” “Kun je dat duidelijker zeggen zodat wij het ook gaan begrijpen?”</p>
<ul style="list-style-type: none"> Basisregels voor gesprekken 	“Waarom is het belangrijk om naar elkaar te luisteren?” “Hoe kunnen we goed met elkaar praten?”

Dialogische gesprekken bij het voorlezen

Dialogische gesprekken
voor het voorlezen

<https://youtu.be/uDAxdQhU114>

- Welke talktools herken je in het fragment?
- Wat doet de leerkracht?

Dialogische gesprekken bij het voorlezen

Dialogische gesprekken
tijdens het voorlezen

<https://youtu.be/wkV-bPZwzVQ>

- Welke talktools herken je in het fragment?
- Wat valt je op aan de interacties in dit fragment?

Dialogische gesprekken bij het voorlezen

Dialogische gesprekken
tijdens het voorlezen

<https://youtu.be/wkV-bPZwzVQ>

- Welke talktools herken je in het fragment?
- Wat valt je op aan de interacties in dit fragment?

Werkactiviteit 4

Maak een **tekening**, strip, schema, overzicht, ... waarin duidelijk wordt **hoe je zou willen** dat gesprekken over boeken er in jouw klas uitzien.

Tot slot

- Vragen? Discussiepunten?
- Wat neem je mee?
- Ook leuk: <https://www.youtube.com/watch?v=9a3g-BNGkD0>

Tot slot

Bedankt voor jullie aandacht!

Vragen of meer informatie over het onderzoek?

s.d.van.driel@vu.nl